

Aleksandar pl. Bresztyenszky (1843.-1904.)

“Odgojem i tradicijom unionista staroga kova, srcem pravaš a razumom obzoraš” vješto je napisao o Bresztyenszkyjevoj političkoj orijentaciji Stjepan Radić u *Novom Listu* 1904. godine.

Bresztyenszky je rođen u Prečecu kod Dugog Sela 6. rujna 1843. godine. Njegov je otac bio plemić nižeg ranga, podrijetlom iz Slovačke, a u Prečecu je bio upravitelj imanja Zagrebačke nadbiskupije. Majka mu je bila Anka rođ. Štefanić. Otac mu je ubrzo premješten na drugo kaptolsko imanje, u Vugrovec kod Kašine, gdje je Bresztyenszky polazio osnovnu školu. U Zagrebu se upisao u Gornjogradsku gimnaziju a nakon mature, prve je godine Pravnog fakulteta završio u Zagrebu da bi kasnije studij nastavio u Budimpešti, gdje je i doktorirao 1868. godine. Nakon povratka u Hrvatsku zaposlio ga je tadašnji ban, barun Levin Rauch, kao informatora svojim sinovima. Istovremeno se zaposlio i na Pravnom fakultetu u Zagrebu, u čemu mu je pomoglo poznanstvo sa Rauchom. Već 1869. postaje izvanredni, a 1873. redoviti profesor. Bresztyenszky je predavao slijedeće kolegije: *Pravo trgovačko i mjenbeno* (1868. – 1872.), *Građanski parbeni i izvanparbeni postupnik* (1869. - 1894.), *Političke znanosti* (1871. - 1874.) i *Hrvatsko-ugarsko privatno pravo* (1868. - 1894.). Objavio je djela *Hrvatsko-ugarsko privatno pravo* i *Liberalizam i kršćanstvo*.

U dva mandata (1875./76. i 1884./85.) bio je dekan Pravnog fakulteta a u akademskoj godini 1880./81. bio je i rektor Sveučilišta. Inauguracija je upriličena 19. listopada 1880. a prisustvovali su, uz brojne članove zagrebačke akademske zajednice, i ban, grof Ladislav Pejačević te predsjednik *Jugoslavenske akademije* dr. Franjo Rački. Za rektorskog mandata osnovao je *Zakladu Anke Bresztyenszky rođ. Štefanić*, koju je nazvao po svojoj majci, a koja je nagrađivala najbolje studentske stručne rasprave pisane na hrvatskom jeziku. Papa Lav XIII. imenovao ga je 1881. godine komendatorom Reda Sv. Grgura Velikoga, s kojim je prikazan (i s rektorskim lancem) na portretu Spiridona Milanesea.

Bresztyenszki jev politički put je vrlo zanimljiv. Najprije je u Zagrebu bio gradski zastupnik. Za banovanja svog kolege iz studentskih klupa grofa Karla Khuen-Hedervarya, izalzi iz unionističke Narodne stranke, priključuje se opoziciji i postaje glasan kritičar režima. Privatno je sa Banom bio u korektnim kolegijalnim odnosima iako su bili žestoki politički protivnici. Hedervaryju su smetala Bresztyenszkyjeva proturežimska predavanja na Sveučilištu pa je 7. ožujka 1894. po Banovu nalogu prijevremeno umirovljen. Taj potez ipak nije Hedervarya spasio od studentskih demonstracija slijedeće godine prigodom posjeta cara i kralja Franje Josipa I. Zagrebu. Sa nadbiskupom Josipom Stadlerom Bresztyenszky je pokrenuo časopis *Balkan* u kojem se zalagao za sjedinjenje Katoličke i Pravoslavne crkve. U mirovini se Bresztyenszky nastavio zalagati za veliku koaliciju hrvatskih oporbenih stranaka. Godine 1902. ujedinile su se *Stranka prava* i *Neodvisna narodna stranka* i osnovana je skupina pod nazivom *Hrvatska opozicija*. Kasnije im je prišlo još pravaša pa su se nazvali *Hrvatska stranka prava*, a Bresztyenszky je izabran za predsjednika te je postao saborskim zastupnikom. Tako je sveučilišni auditorij zamjenio parlamentarnim i nastavio je s kritikama na račun Khuenova režima. Izvan saborskih klupa

dane je provodio na svojem imanju Pleso u Turopolju, gdje se bavio znanstvenim radom i publicistikom, uglavnom temama iz pravne povijesti plemenite općine Turopoljske. Svoja razmišljanja objavljivao je u *Obzoru*, *Narodnim Novinama*, *Katoličkom listu*, ali i u austrijskim i mađarskim novinama. Umro je na svojem imanju na Plesu je, 9. svibnja 1904. godine, u 61. godini života. Imovinu je oporučno ostavio Sveučilištu koje mu je u znak sjećanja podiglo nadgrobni spomenik na Mirogoju, gdje je pokopan.